

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Studying the opportunities and challenges of multinational companies' investment in Iran: reviewing the investment capacities in the maritime sector

Amir Nezam Barati ^{1*}, Dr. Mahmoud Emami Nemin ², Roya Parsajem ³

1 Assistant Professor of Law, Department of Law, Faculty of Maritime commissar, Imam Khomeini Maritime Science University, Mazandaran, Iran

2. Assistant Professor of Law, Allameh Mohaddes Nouri University, Mazandaran, Iran

3 Master's student of International Trade Law, Allameh Mohaddes Nouri University, Mazandaran, Iran

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 2024/10/8

Revised: 2024/11/9

Accepted: 2024/11/5

Keywords:

Investment,
multinational companies,
Iranian law,
opportunities,
challenges,
law,
maritime sector

*Corresponding author:

[✉nezambarati@gmail.com](mailto:nezambarati@gmail.com)

Doi: [10.52547/joc.15.58.8](https://doi.org/10.52547/joc.15.58.8)

ORID:0000-0002-0129-6670

ABSTRACT

Background and Theoretical Foundations: Efforts in economic development, financing of projects, and promotion of new technologies can be considered some of the most important achievements of the entry of foreign investors, especially multinational companies. Therefore, in the current world, studying the role of direct or indirect foreign investment in multinational companies is of strategic importance for the development of the world economy and business. In the past few decades, multinational companies have played a significant role in the economic and commercial development of the world, especially the growth of developing countries such as Malaysia, the United Arab Emirates, China, Singapore, and India.

Methodology: In this research, using the analytical descriptive method, the opportunities and challenges of multinational companies' investment in Iran were investigated by reviewing the investment capacities in the marine sector.

Findings: The findings of this research indicate that if the investment conditions in developing countries and transition economies are guaranteed, international investors will be more willing to participate in such markets, especially in sea ice, considering the capacities They will have the potential of Iran on Makran coasts and islands and Persian Gulf coasts.

Conclusion: According to the words of the president, Iran needs 200 billion dollars of foreign investment for 8% growth. Therefore, multinational companies have significant power and influence, especially in the development of marine industries, due to their economic facilities and advanced technology. In the marine industry sector, developing countries have less exploitation capacity than developed countries due to the harsh working environment. The role of these companies has been proven as part of the current economic reality of the contemporary world. Therefore, investing countries can control the activities and performance of transnational companies through the adoption of policies and by creating political, social, and economic stability and formulating rules and regulations in the fields of currency, wages and salaries, and natural resources and the amount of development of ports, roads and communication networks should use the resources of these companies for all-round development. In recent years, the world has witnessed a new and growing type of foreign direct investment caused by transnational companies. The relations of developing countries With advanced countries and the impact of their interaction with transnational companies, it has provided the basis for the development process in such countries. In terms of challenges, the most important challenges and investments of multinational companies in Iran are the government's interference in the economy, strict laws and regulations that limit the activities of international companies, such as Article 81 of the Constitution, and international sanctions based on America. Therefore, if the investment conditions in developing countries and transition economies like Iran are guaranteed, international investors will have more desire to participate in such markets. This allows the host countries to take advantage of comparative advantages, economic growth, job creation, and access to modern knowledge and technology to produce competitive goods in the international arena. Therefore, accelerating the flow of foreign investment provides mutual benefits for host countries such as Iran, considering the country's need for 200 billion dollars of foreign capital. Therefore, to get the most benefit from foreign investment, it is necessary to ensure political stability and economic security, improve infrastructure, and establish and implement appropriate laws and regulations. In the meantime, the need to pay special attention to free zones and sea-oriented development and investment in this sector as controlled geographical areas and the most susceptible spaces for attracting foreign investment seems necessary. The maritime sector has a very high potential due to the approval of sea-oriented development policies, and the flow of domestic and foreign capital in this sector can institutionalize the comprehensive development of the country due to the huge capacity of this sector. Finally, economic sanctions are the most important political factors hindering foreign investment attraction. This is while changing internal laws and regulations, including banking and financial laws, adopting the same behavior and the same approach with domestic and foreign investors, establishing investment guarantees, making the risks related to investment predictable, facilitating the business environment, and Abolishing economic sanctions and establishing constructive communication and resolving disputes with the countries of the region, developed countries, especially the European Union, and resolving disputes with the United States, ultimately making the business and investment environment competitive in the country for the presence of different blocs can be conditions provided that the maximum investment in different parts of the country.

NUMBER OF TABLES

0

NUMBER OF FIGURES

0

NUMBER OF REFERENCES

21

نشریه علمی پژوهشی اقیانوس‌شناسی

مطالعه فرصتها و چالش‌ها سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران: با مرور بر ظرفیتهای سرمایه‌گذاری در بخش دریایی

امیرنظام براتی^{۱*}، محمود امامی‌نمین^۲، رویا پارساجم^۳^۱استادیار حقوق دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره)، مازندران، ایران.^۲استادیار حقوق دانشگاه علامه محدث نوری، مازندران، ایران^۳دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق تجارت بین‌الملل دانشگاه علامه محدث نوری، مازندران، ایران

اطلاعات مقاله

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۷/۱۷

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۳/۸/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۸/۱۵

پیشینه و مبانی نظری پژوهش: مشارکت در توسعه اقتصادی، تامین مالی پروژه‌ها و ارتقای فناوری‌های نوین را می‌توان برخی از مهم‌ترین دستاوردهای ورود سرمایه‌گذاران خارجی به خصوص شرکت‌های چند ملیتی دانست. از این رو در دنیای کنونی مطالعه نقش سرمایه‌گذاری مستقیم یا غیر مستقیم خارجی شرکت‌های چند ملیتی برای توسعه اقتصاد و تجاری جهان از اهمیت راهبردی برخوردار است. شرکت‌های چند ملیتی در چند دهه گذشته نقش قابل توجهی در توسعه اقتصادی و تجاری جهان به ویژه رشد کشورهای در حال توسعه مانند مالزی، امارت متحده عربی، چین، سنگاپور و هند داشته‌اند.

روش‌شناسی: در این پژوهش با استفاده از روش توصیفی تحلیلی فرصت‌ها و چالش‌ها سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران با مرور بر ظرفیتهای سرمایه‌گذاری در بخش دریایی مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش بیانگر این است که چنانچه شرایط سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذار تضمین شود، سرمایه‌گذاران بین‌المللی میل و رغبت بیشتری برای حضور در این گونه بازارها به خصوص در بخش دریایی با توجه به ظرفیتهای بالقوه ایران در سواحل مکران و جزایر و سواحل خلیج فارس خواهند داشت.

نتیجه‌گیری: براساس سخنان ریاست جمهور کشور ایران به ۲۰۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی جهت رشد ۸ درصدی نیاز دارد. از این رو شرکت‌های فراملی به جهت برخورداری از امکانات اقتصادی و تکنولوژی پیشرفته از قدرت و نفوذ قابل توجهی به خصوص در بخش توسعه صنایع دریایی برخوردارند. در بخش صنایع دریایی کشورهای در حال توسعه به دلیل سختی محیط کار توان بهره برداری کمتری نسبت به کشورهای توسعه یافته دارند. نقش این شرکت‌ها به عنوان بخشی از واقعیت اقتصادی کنونی جهان معاصر اثبات شده است. بنابراین کشور سرمایه پذیر می‌تواند از طریق اتخاذ سیاست‌هایی که می‌تواند فعالیت و عملکرد شرکت‌های فراملی را در کنترل خود درآورد و با ایجاد ثبات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و تدوین قواعد و مقرراتی در زمینه‌های ارزی، میزان حقوق و دستمزد، منابع طبیعی و میزان توسعه بنادر، راه‌ها و شبکه‌های ارتباطی از منابع این شرکت‌ها برای توسعه همه جانبه استفاده نماید. در سال‌های اخیر، جهان شاهد نوع جدید و روبه رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ناشی از شرکت‌های فراملی بوده است. در واقع روابط کشورهای در حال توسعه با کشورهای پیشرفته و تأثیر تعامل آنها با شرکت‌های فراملی، زمینه را برای روند توسعه در چنین کشورهایی فراهم نموده است. در بعد چالش‌های مهم‌ترین چالش‌های توسعه سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران، دخالت دولت در اقتصاد، قوانین و مقررات سخت گیرانه و محدود کننده فعالیت شرکت‌های بین‌المللی از قبیل اصل ۸۱ قانون اساسی، تحریم‌های بین‌المللی با محور آمریکا می‌باشد. از این رو چنانچه شرایط سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذار مانند ایران تضمین شود، سرمایه‌گذاران بین‌المللی میل و رغبت بیشتری برای حضور در این گونه بازارها خواهند داشت. این امر به کشورهای میزبان نیز فرصت بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی، رشد اقتصادی، اشتغال زایی و دستیابی به دانش و فن آوری روز برای تولید کالاهای رقابتی در عرصه بین‌المللی را می‌دهد. بنابراین، تسریع جریان ورود سرمایه‌گذاری خارجی منافع متقابل را برای کشورهای میزبان مانند ایران با توجه به نیاز این کشور به ۲۰۰ میلیارد دلار سرمایه خارجی فراهم می‌سازد. لذا به منظور کسب بیشترین منفعت از سرمایه‌گذاری خارجی تأمین ثبات سیاسی و امنیت اقتصادی، بهبود زیرساخت‌ها، وضع و اجرای قوانین و مقررات مناسب لازم و ضروری است. در این میان لزوم توجه ویژه به مناطق آزاد و توسعه دریا محور و سرمایه‌گذاری در این بخش به عنوان محدوده‌های جغرافیایی کنترل شده و مستعدترین فضاهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی، کاملاً ضروری به نظر می‌رسد. بخش دریایی با توجه به تصویب سیاست‌های توسعه دریامحور از پتانسیل بسیار بالایی برخوردار است و ورود سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در این بخش می‌تواند توسعه همه جانبه کشور را با توجه به ظرفیت بسیار زیاد این بخش نهادینه نماید. در آخر اینکه مهم‌ترین عوامل سیاسی مانع در جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیز تحریم‌های اقتصادی هستند. این در حالی است که با تغییر قوانین و مقررات داخلی، از جمله قوانین بانکی و مالی، اتخاذ رفتار مشابه و رویکرد یکسان با سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی، برقراری تضمین‌های سرمایه‌گذاری، قابل پیش‌بینی کردن ریسک‌ها مرتبط با سرمایه‌گذاری، تسهیل فضای کسب‌وکار در کنار لغو تحریم‌های اقتصادی و برقراری ارتباط سازنده و حل و فصل اختلافات با کشورهای منطقه، کشورهای توسعه یافته به خصوص اتحادیه اروپا و حل اختلاف با ایالات متحده در نهایت رقابتی نمودن فضای کسب و کار و سرمایه‌گذاری در کشور جهت حضور بلوک‌های مختلف می‌توان شرایطی را فراهم کرد که حداکثر جذب سرمایه در بخش‌های مختلف کشور انجام گیرد.

*نویسنده مسئول:

✉nezambarati@gmail.com

Doi: 10.52547/joc.15.58.8

ORID: 0000-0002-0129-6670

مقدمه

اغلب کشورهای در حال توسعه برای رونق دهی به اوضاع اقتصادی، ایجاد اشتغال و دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی پایدار با مشکل کمبود

منابع سرمایه‌گذاری روبه‌رو هستند. کمبود درآمدهای ارزی ناشی از صادرات و نرخ ناعادلانه مبادله که اغلب به زبان صادرکنندگان کالاها و مواد اولیه خام در حال تغییر است و انبوه جمعیت و مصرف به نسبت بالا، از عواملی است که منابع پس‌انداز قابل تبدیل به سرمایه‌گذاری‌های

تازه‌ترین ابزار استیلا بر کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته است که پس از جنگ جهانی دوم توسط کشورهای توسعه یافته مانند آمریکا، کشورهای اروپایی و ژاپن به کار گرفته شده است. از این رو فعالیت شرکت‌های فراملی یکی از مناقشه برانگیزترین پدیده‌های جهانی بوده است. شواهد موجود حاکی از آن است که سرمایه‌گذاری‌های خارجی در زمان سرمایه‌گذاری، تأثیر مثبت ناچیزی بر موازنه پرداخت‌ها و تشکیل سرمایه می‌گذارد. ولی با گذشت زمان این تشکیل سرمایه می‌تواند از طریق سهم سود، سودهای انباشته و برگشت سرمایه تأثیر بیشتری داشته باشد. از نظر دولت‌ها، کنترلی که شرکت‌های فراملی بر سرمایه‌های خود اعمال می‌کنند در بسیاری از موارد به این شرکت‌ها امکان می‌دهد که بر سیاست‌های داخلی این کشورها تأثیر بگذارند و این مطلب یکی از دلایل موافقت نکردن با این قبیل سرمایه‌گذاری‌هاست. هر چند ادعا می‌شود که در بسیاری از موارد دارایی‌هایی که شرکت‌های فراملی وارد اقتصاد کشوری می‌کنند، منحصر به سرمایه نیست و اهمیت عواملی چون تکنولوژی، مدیریت دستیابی به بازارها و دستیابی به صادرات اگر از اهمیت سرمایه بیشتر نباشد، کمتر نیست. (امیر احمدی، ۱۳۸۵: ۴۱) اغلب کشورهای در حال توسعه برای رونق دهی به اوضاع اقتصادی، ایجاد اشتغال و دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی پایدار با مشکل کمبود منابع سرمایه‌گذاری روبرو هستند. کمبود درآمدهای ارزی ناشی از صادرات و نرخ ناعادلانه مبادله که اغلب به زیان صادرکنندگان کالاها و مواد اولیه خام در حال تغییر است و انبوه جمعیت و مصرف به نسبت بالا از عواملی است که منابع پس‌انداز قابل تبدیل به سرمایه‌گذاری‌های مولد در این گونه کشورها را به شدت محدود می‌سازد. جبران عقب ماندگی و دستیابی به توسعه پایدار، نیازمند سرمایه‌گذاری برای بهره جویی از مزیت‌های نسبی و توانایی‌های بالقوه اقتصادی است. در فرآیند جهانی شدن، سرمایه نیز با سهولت قابل نقل و انتقال است. لکن سرمایه‌گذاران به دنبال کسب سود بیشتر و مکانی امن برای سرمایه‌گذاری هستند. با اشباع سرمایه‌گذاری در کشورهای پیشرفته صنعتی، نرخ بازده سرمایه‌گذاری در این کشورها رو به نزول می‌رود و سرمایه‌گذاران همواره در صدد بهره جویی از فرصت‌های با بازده بیشتر هستند. (تائب، ۱۳۷۹: ۲۱) چنانچه امنیت سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذار تضمین شده و بستر قانونی لازم فراهم شود، سرمایه‌گذاران بین‌المللی میل و رغبت بیشتری برای حضور در این گونه بازارها خاصه کشور ایران خواهند داشت. این امر به کشورهای میزبان نیز فرصت بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی، رشد اقتصادی، اشتغال زایی و دستیابی به دانش و فناوری روز برای تولید کالاها و رقابتی در عرصه بین‌المللی را می‌دهد. بنابراین، تسریع در ورود سرمایه‌گذاری‌های خارجی، منافع متقابل را برای کشورهای میزبان و سرمایه‌گذاران بین‌المللی خواهد داشت. به عبارت دیگر، آنچه استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی را بویژه برای کشورهای در حال توسعه ضروری می‌سازد، وجود شکاف میان پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در این کشورهاست که از یک سو به دلیل ناکافی بودن پس‌انداز ملی و از سوی

مولد در این گونه کشورها را به شدت محدود می‌سازد. جبران عقب ماندگی و دستیابی به توسعه پایدار، نیازمند سرمایه‌گذاری برای بهره جویی از مزیت‌های نسبی و توانایی‌های بالقوه اقتصادی است. در فرآیند جهانی شدن، سرمایه نیز با سهولت قابل نقل و انتقال است. اما سرمایه‌گذاران به دنبال کسب سود بیشتر و مکانی امن برای سرمایه‌گذاری هستند. با اشباع سرمایه‌گذاری در کشورهای پیشرفته صنعتی، نرخ بازده سرمایه‌گذاری در این کشورها رو به نزول می‌رود و سرمایه‌گذاران همواره در صدد بهره جویی از فرصت‌های با بازده بیشتر هستند. چنانچه امنیت سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذار تضمین شده و بستر قانونی لازم فراهم شود، سرمایه‌گذاران بین‌المللی میل و رغبت بیشتری برای حضور در این گونه بازارها خواهند داشت. این امر به کشورهای میزبان نیز فرصت بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی، رشد اقتصادی، اشتغال زایی و دستیابی به دانش و فن آوری روز برای تولید کالاها و رقابتی در عرصه بین‌المللی را می‌دهد. بنابراین، تسریع در ورود سرمایه‌گذاری‌های خارجی، منافع متقابل را برای کشورهای میزبان و سرمایه‌گذاران بین‌المللی به دنبال خواهد داشت. کمبود سرمایه در مباحث اقتصادی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه‌نیافتگی مطرح شده است. به عبارت دیگر، رشد و توسعه اقتصادی بدون انباشت سرمایه امکان پذیر نخواهد بود؛ به گونه‌ای که بسیاری از متفکران دلیل توسعه‌نیافتگی بسیاری از کشورها را کمبود درآمد و پس‌انداز و در نتیجه سرمایه‌گذاری ناکافی می‌دانند. سرمایه می‌تواند بخش تولید را تحریک ببخشد و با افزایش تولید، موجب رشد تجارت، بهبود سطح زندگی مردم و رشد و توسعه اقتصادی شود. فقدان سرمایه یکی از علل اصلی گرفتار آمدن بسیاری از کشورها در دور باطل فقر و توسعه‌نیافتگی شناخته شده است و علاوه بر آنکه بیکاری گسترده را به دنبال دارد، موجب عقب ماندگی سطح تولید مالی می‌شود و در مرحله بعد به فقر اقتصادی می‌انجامد. در مباحث مربوط به توسعه اقتصادی، راه‌حل اصلی فائق آمدن بر مشکل کمبود سرمایه و خروج از دور باطل فقر و توسعه‌نیافتگی، استفاده از کشورهای در حال توسعه از سرمایه‌های انباشته شده در کشورهای توسعه یافته و به طور کلی جذب سرمایه‌گذاری خارجی عنوان شده است. به عبارت دیگر، آنچه استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی را به ویژه برای کشورهای در حال توسعه ضروری می‌سازد، وجود شکاف میان پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در این کشورهاست که از یک سو به دلیل ناکافی بودن پس‌انداز ملی و از سوی دیگر، بر اثر توسعه‌نیافتگی بازارهای مالی در کشورهای مزبور، پدیده عام کمبود سرمایه و گرایش به جذب سرمایه‌گذاری خارجی را شکل گرفته است. در این مقاله فرصت‌ها و چالش‌ها سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس مروری بر ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری در بخش دریایی صورت می‌گیرد.

۱- بیان مسأله

ظهور شرکت‌های چند ملیتی (Multinational corporation) یکی از بارزترین نشانه‌های جهانی سازی اقتصاد می‌باشد. شرکت‌های فراملی

دیگر، بر اثر توسعه نیافتگی بازارهای مالی در کشورهای مزبور، پدیده عام کمبود سرمایه و گرایش به جذب سرمایه‌گذاری خارجی را شکل داده است. مهمترین متغیرهای تأثیرگذار بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در حوزه های اقتصادی، تولید ناخالص داخلی سرانه و متغیرهای آزادسازی اقتصادی هستند. (صفر، ۱۳۸۹: ۶۳) این مسئله اهمیت توجه به بالا بردن توان تولیدی و توان رقابتی کشور را در عرصه تجارت بین‌المللی نشان می‌دهد. با توجه به اثر مثبت متغیرهای آزادسازی، کشور ایران باید به دنبال آزادسازی های بیشتر در اقتصاد داخلی خود باشد و با جذب موانع موجود زمینه لازم جهت بهره‌مندی و جه بیشتر از سرمایه‌گذاری خارجی را فراهم نمایند. هدف نگارنده از طرح موضوع تحقیق، شناخت مصادیق و طرق ملی کردن سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران و همچنین ارزیابی تأثیر یکپارچگی اقتصاد جهانی بر میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌باشد. مهمترین پیشنهاد سیاستی حرکت در جهت بالا بردن اشتراک های اقتصادی بین ایران با کشورهای دیگر در راستای همکاری و عضویت در شرکت‌های فراملی می‌باشد تا بتوان از فرصت‌های مناسب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی این گروه کشورها استفاده کند. یکی از خصوصیات مؤثر مشترک میان یکپارچگی های اقتصادی و جهانی شدن، ایجاد فضای رقابتی است که میان کشورهای همگرا شده حاصل می‌شود و منجر به ماندگاری اقتصادی می‌شود که از قدرت اقتصادی و رقابتی بالاتری برخوردار باشند. این رقابت در بحث جهانی شدن شدیدتر بوده و اهمیت زیاد دارد، در حالی که درون یک منطقه به واسطه شرکای کم تر، از فشردگی پایین‌تری برخوردار است و از آنجا که پیوستن به دهکده جهانی امری اجتناب ناپذیر است، یکپارچگی می‌تواند محکی برای اقتصادهای ضعیف‌تر باشد تا قدرت اقتصادی، توان تجاری و مزیت رقابتی خود را برای مقیاس وسیع‌تری همچون اقتصاد جهانی آزمایش نمایند و زمینه را برای حضور خود در بازارهای جهانی فراهم آورند.

با توجه به موارد عنوان شده فوق‌الذکر، نگارنده در موضوع پژوهش حاضر، در پی شناخت طرق و راهکارهای ملی کردن سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران بوده و به تبیین موانع و چالش‌های پیرامون آن می‌پردازد.

۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

بدون تردید، توسعه و توسعه اقتصادی در جنبه‌های گوناگون، یکی از دغدغه‌های اصلی رهبران کشورهای مختلف است. در این بین، کشورهای کم توسعه یافته و توسعه نیافته هم برای هر چه سریع‌تر فراهم آمدن بسترهای پیشرفت اقتصادی خود را درگیر این مسائل می‌بینند. همواره در مباحث اقتصادی کمبود سرمایه به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه نیافتگی کشورها مطرح بوده است. به عبارت دیگر، رشد و توسعه اقتصادی بدون انباشت سرمایه امکان پذیر نخواهد بود. یکی از مهم‌ترین راهکارهایی که می‌توان برای توسعه اقتصادی در این کشورها متصور بود، سرمایه‌گذاری خارجی و ورود تکنولوژی به این کشورهاست. از مهم‌ترین شاخص‌های ورود سرمایه به کشورهای جهان سوم، سرمایه‌گذاری

۳- سوالات تحقیق

- ۱- شرکت‌های فراملی چه رابطه‌ای با دولت‌های ملی داشته و آیا این رابطه ماهیت اصلی تشکیل آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟
- ۲- از جمله شاخصه‌های تأثیرگذار در سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در کشورهای مقصد چیست؟
- ۳- چالش‌ها و موانع سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران چیست؟

۴- فرضیه‌های تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد اگرچه شرکت‌های فراملی ذاتاً دارای ماهیت اقتصادی هستند، ولی به دلیل اینکه بیشترین تعاملشان با دولت‌های ملی است، از حالت صرف اقتصادی خارج و ماهیت سیاسی نیز به خودشان می‌گیرند.
- ۲- به نظر می‌رسد شاخصه‌های امنیت سرمایه‌گذاری، امنیت محیط جغرافیایی، امنیت قانونی و امنیت سیاسی از جمله ملاک‌های تأثیرگذار از جمله شاخصه‌های تأثیرگذار در سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در کشور مقصد.
- ۳- به نظر می‌رسد از جمله چالش‌ها و موانع ملی کردن سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران عبارتند از: ترجیح اقتصاد دولتی بر اقتصاد آزاد، قوانین و مقررات سخت گیرانه و محدودیت آور، دیدگاه غیر اقتصادی مدیریت و فقدان استراتژی جذب سرمایه‌گذاری خارجی.

۴- اهداف تحقیق

هدف کلی: مطالعه و بررسی سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران

اهداف جزئی:

- ۱- بررسی رابطه شرکت‌های فراملی با دولت‌های مقصد و تأثیر این رابطه بر ماهیت تشکیل این شرکت‌ها.
- ۲- بررسی شاخصه‌های تأثیرگذار در سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در کشورهای مقصد
- ۳- بررسی چالش‌ها و موانع سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران

۵- پیشینه تحقیق

تحلیل و بررسی پیرامون موضوع ملی کردن سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران اگرچه موضوعی نوظهور می‌باشد؛ لیکن پژوهش‌های چندی به صورت مرتبط در این باب مسبق به سابقه است که مضمونی مشابه را دارا می‌باشد، می‌توان به چند مورد اشاره نمود. از

نگارنده در پژوهش پیش رو این‌گونه بیان می‌دارد: افزایش نقش و ظرفیت شرکت‌ها و موسسات مالی و اقتصادی، به‌ویژه شرکت‌های بسیار بزرگ و فراملی در دنیای امروز و همچنین مداخله آنها در اموری که پیشتر در حوزه صلاحیت انحصاری دولت‌ها قرار داشته است از یک سو، نقض حق‌های بشری به‌ویژه حقوق اقتصادی بشر توسط این شرکت‌ها را به یکی از دغدغه‌های مهم حقوق بشر بین‌الملل تبدیل نموده است، و از سوی دیگر، موضوع پذیرش تعهداتی بیش از صرف اجتناب از نقض این حقوق و حمایت و کمک به ایفای آن را نیز مطرح نموده است. به منظور پاسخگویی به این دغدغه‌ها از یک طرف، حقوق بشر بین‌الملل تعهد دولت‌ها به حمایت از حقوق بشر در برابر موارد نقض آن توسط اشخاص ثالث از جمله شرکت‌ها را به رسمیت شناخته است و از طرف دیگر تلاش شده است تا با استفاده از روش‌های غیرالزام‌آور و داوطلبانه شرکت‌ها به احترام به حقوق بشر تشویق شوند. اما تجربه ناموفق دولت‌های ملی به‌ویژه، دولت‌های در حال توسعه در جلوگیری از نقض حقوق بشر توسط شرکت‌های فراملی و همچنین عدم رعایت مطلوب حقوق بشر در روش‌های داوطلبانه سبب گردید که موضوع ایجاد و اعمال تعهدات الزام‌آور حقوق بشری برای این شرکت‌ها توسط نظام حقوق بشر بین‌الملل و نظام‌های منطقه‌ای حقوق بشر مطرح شود.

۶- روش تحقیق

در پژوهش پیش رو از روش توصیفی تحلیلی بهره گرفته شده است. بدین معنا که با تبیین موضوع ملی کردن سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران و همچنین مراجعه به آراء، نظرات دکترین حقوقی و با بررسی اصول حاکم حقوقی به تحلیل و ارزیابی و نتیجه‌گیری پرداخته شده است. برای نیل به این منظور ضمن بررسی قوانین و مقررات حقوقی و تألیفات موجود در این زمینه و مراجعه به منابع اینترنتی، تحقیق بصورت نظری و کیفی و کتابخانه‌ای گردآوری شده است.

۷- فرصتهای قانون سرمایه‌گذاری خارجی جهت شرکت فراملی و دیگر سرمایه‌گذاران خارجی

مجموعه قوانین و مقررات ناظر بر سرمایه‌گذاری خارجی در جمهوری اسلامی ایران شامل قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذارهای خارجی و آئین نامه اجرائی آن و نیز قوانین ناظر بر راه اندازی و اداره فعالیت‌های اقتصادی در کشور می‌باشد. در حالیکه به سرمایه‌گذاران بالقوه توصیه می‌شود تا نسبت به قوانینی که مستقیماً به منافع آنان مربوط می‌گردد آگاهی کامل داشته باشند آشنایی با قوانین معینی نظیر قوانین مربوط به تشکیل و اداره شرکتها (قانون تجارت) ثبت شرکت، شعب و نمایندگیهای خارجی، مقررات صادرات و واردات، مالیات، حمایت از مالکیت معنوی و صنعتی، مقررات مربوط به اتباع خارجی (ورود، اقامت و پروانه کار)، بانکداری و بیمه، مقررات مناطق آزاد و ویژه اقتصادی که برای انجام امور روزمره شرکت ضروری است، نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد.

۷-۱- جایگاه قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی:

جمله آثاری که از منظر ماهوی، تشابه اندکی با موضوع پژوهش پیش رو را دارا می‌باشد، عبارت‌اند از:

۱- انصاری، هانیه (۱۳۹۵)، نقش شرکت‌های فراملی در شکل‌گیری حقوق تجارت بین‌الملل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

نگارنده در پژوهش پیش رو این‌گونه بیان می‌دارد: شرکت‌های فراملی متضمن نهادهایی در دو یا چند کشور هستند، که صرف نظر از فرم حقوقی و زمینه‌هایی که در آن به فعالیت مشغول‌اند، سیاست‌های منسجمی را از طریق یک یا چند مرکز تصمیم‌گیری اجرا می‌کنند و در این تشکیلات نهادهای مذکور پیوندهای مشترکی مانند مالکیت دارند. این شرکت‌ها مالکیت، کنترل، نظارت و هدایت تولید را در بسیاری از کشورها در دست دارند و امروز بیش از ۲۵ درصد از تولید جهانی در اختیار آنهاست. امروزه طی نظریات مختلف، عده‌ای از حقوق‌دانان در تلاش‌اند که این شرکت‌ها را هم‌پایه دولت‌ها، واجد شخصیت حقوقی و واضح حقوق بدانند. این نظریه تا حدودی مورد تأیید قرار است و بسیاری باور دارند دیدگاه کلاسیکی که از حقوق بین‌الملل مطرح می‌شد، دستخوش تغییر بوده و این شرکت‌ها از جایگاه مهمی در عرصه حقوق تجارت بین‌الملل برخوردار شده و موفق به درهم ریختن تشکیلات سنتی و قدیمی حقوقی به ارث رسیده از حقوق بین‌الملل کلاسیک شده‌اند. آنچه به این دیدگاه دامن می‌زند نظریه کثرت در حقوق بین‌الملل و بحث نظام‌های حقوق خودبسند است. این مسئله که آیا شرکت‌های فراملی را مانند دولت‌ها دارای شخصیت حقوقی می‌دانیم و آنها را جزء تابعان نوین حقوق بین‌الملل می‌شماریم یا خیر، اثر بسیار مهمی در تبیین قدرت قانون‌گذاری آنها دارد.

۲- لاجوردی، عرفان، (۱۳۸۸)، نقش و جایگاه شرکت‌های فراملی در حقوق تجارت بین‌الملل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق تجارت بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی

نگارنده در پژوهش پیش رو این‌گونه بیان می‌دارد: پیدایش شرکت‌های فراملی به قرن شانزدهم میلادی باز می‌گردد. این شرکت‌ها در بدو پیدایش نقش قابل توجهی در تثبیت استعمار داشته‌اند و امروزه در فرایند لیبرالیزم اقتصادی نقشی در خور دارند. تحلیل جایگاه شرکت‌های فراملی از طریق بررسی مفهوم تابعان حقوق بین‌الملل و نظام‌های حقوقی خودبسند ممکن است. این شرکت‌ها امروزه در چارچوب نظام‌های خودبسند حقوق تجارت آزاد و حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری خارجی به تابعان حقوق بین‌الملل بدل شده‌اند. امروزه تلاش می‌شود با استفاده از فرایند اساسی‌سازی حقوق بین‌الملل برتری زیر نظام‌های مذکور بر دیگر گرایش‌های حقوق بین‌الملل تحمیل شود.

۳- رحمان نسب، نسیم، (۱۳۹۵)، نقش شرکت‌های فراملی در تحقق حقوق اقتصادی بشر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی

استقبال می کند. طبق ماده (۱) قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی اصطلاح سرمایه‌گذار خارجی به صورت اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی و نیز اتباع و شرکتهای ایرانی چه مقیم داخل و چه خارج تعریف گردیده است. سرمایه‌گذاران خارجی با وارد کردن سرمایه خارجی، که بصورتی بسیار گسترده و متنوع تعریف گردیده است و می‌تواند نقد یا غیر نقد، ماشین آلات و تجهیزات، مواد اولیه، قطعات یدکی، خدمات تخصصی و یا حقوق معنوی بوده و به منظور سرمایه‌گذاری در صنعت، معدن، کشاورزی یا خدمات باشد، واجد شرایط برخورداری از تسهیلات و مزایای فراهم شده توسط قانون می‌باشند. البته این تسهیلات و مزایا به سرمایه‌گذارانی اعطا خواهد گردید که مجوز سرمایه‌گذاری اخذ کنند. بطور کلی سرمایه‌گذاری خارجی برای همه سرمایه‌گذاران آزاد می‌باشد اما تسهیلات و مزایای مذکور تنها به سرمایه‌گذارانی اعطا خواهد گردید که متقاضی پوشش حمایتی قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی باشند و به این منظور درخواست سرمایه‌گذاری خود را به سازمان سرمایه‌گذاری که نهاد مرکزی مسئول دریافت درخواست‌ها، صدور مجوز سرمایه‌گذاری و حمایت از منافع سرمایه‌گذاران خارجی در تمام طول عمر فعالیت آنها، صرف نظر از نوع نحوه سرمایه‌گذاری می‌باشد، ارائه دهند. در واقع قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی کلیه حقوق و منافع سرمایه‌گذاران خارجی را به رسمیت شناخته شده و در مقابل ریسکهای غیر تجاری مضمون نموده است و افزون بر این، دولت ایران را نه تنها برای تسهیل جریان آزادانه بازرگشت سرمایه بلکه برای جبران خسارت کامل و عادلانه آن دسته از اعمال خود که منجر به سلب مالکیت و یا ایجاد وقفه در فعالیتهای سرمایه‌گذار خارجی گردند متعهد و مسئول می‌شناسد. باید توجه داشت که در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی هیچ نوع محدودیت قانونی از حیث نوع، روش یا حجم سرمایه‌گذاری، سهم سرمایه، بازرگشت سود و سرمایه و یا روابط داخلی مابین شرکای یک طرح سرمایه‌گذاری وضع نگردیده است.

۷-۲-۲- ریسک‌های تحت پوشش :

به طول کلی قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی امنیتی تمام و کمال در برابر ریسک‌هایی که معمولاً به عنوان ریسکهای غیر تجاری از آنها یاد می‌شود فراهم نموده است. این ریسکها معمولاً توسط موسسات اعتبارات صادراتی و بیمه سرمایه‌گذاری بیمه می‌شوند. ریسکهای مربوط به نقل و انتقالات سرمایه و سلب مالکیت اصلی ترین ریسکهای هستند که به سرمایه‌گذاری در یک کشور پذیرنده سرمایه منتسب می‌شوند. در مسائل مربوط به نقل و انتقال سود و همچنین بازرگشت سرمایه، قانون تشویق و حمایت خارجی کلیه حقوق سرمایه‌گذاران را از طریق تسهیل انتقال و فراهم ساختن ارز مورد نیاز برای انتقال محترم می‌شمارد. در حقیقت، قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی حق نقل و انتقال را به عنوان اساسی ترین حق سرمایه‌گذاران به رسمیت شناخته است. هیچ محدودیتی در خصوص

از سال ۱۳۳۴، چارچوب قانونی سرمایه‌گذاری خارجی در ایران قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی بوده است. در راستای انجام اصلاحات در ساختار اقتصادی کشور، مجلس ایران طرح قانون جدید سرمایه‌گذاری خارجی با عنوان قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی را پیشنهاد نمود که نهایتاً در سال ۱۳۸۱ به تصویب رسید. قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی جانشین قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی، که از سال ۱۳۳۴ حاکم بود، گردید. این جایگزین موجب توسعه چارچوب قانونی و محیط فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی در ایران گردیده است. برخی از پیشرفتهای حاصل از قانون جدید در حوزه سرمایه‌گذاریهای خارجی عبارتند از:

- گسترش حوزه فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی از جمله امکان پذیر شدن سرمایه‌گذاری در زیرساختها
- به رسمیت شناختن روشهای جدید سرمایه‌گذاری افزون بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، نظیر تامین (Project Financing) مالی پروژه‌ای، ترتیبات بیع متقابل (Buy Back) و انواع روشهای ساخت، بهره برداری و واگذاری (BOT)
- فرایند کوتاه و سریع درخواست پذیرش و تصویب سرمایه‌گذاری خارجی،
- ایجاد تشکیلات واحد با نام مرکز خدمات سرمایه‌گذاری خارجی در سازمان سرمایه‌گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران به منظور حمایت متمرکز و مؤثر از فعالیتهای سرمایه‌گذاران خارجی در ایران
- آزاد سازی بیشتر سازوکارهای ارزی برای استفاده هرچه بیشتر توسط سرمایه‌گذاران خارجی
- معرفی گزینه های حقوقی جدید ناظر بر رابطه میان دولت و سرمایه‌گذاران خارجی
- تصویب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی و نیز تصویب آئین نامه اجرائی آن از سوی هیات دولت، به وضوح بخشی مهم از مجموعه اصلاحات صورت پذیرفته در ساختار اقتصاد کلان، ساز و کارهای اساسی آن می‌باشد. روند تقاضا برای سرمایه‌گذاری خارجی در ایران متعاقب تصویب قانون جدید، حاکی از آن است که محیط اقتصادی و رژیم حقوقی و نظارتی جدید، موجد سرمایه‌گذاری خارجی باقوه عظیمی شده که با تمرکز تلاش‌ها بر انتقال شفاف آخرین تحولات در پویا اقتصادی و چارچوب‌های سرمایه‌گذاری خارجی کشور، با سرعت بیشتری از قوه به فعل خواهد رسید.

۷-۲-۲- مهمترین فرصت‌های قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی

۷-۲-۱- ویژگیهای عمومی :

دولت جمهوری اسلامی ایران از سرمایه‌گذاری خارجی اشخاص خارجی، چه اشخاص حقیقی و چه حقوقی، در کلیه عرصه‌های فعالیت اقتصادی

اجرائی آن وجود دارد که بر آزادی سرمایه‌گذاری خارجی در انتخاب بهترین گزینه از میان گزینه‌های مختلف که با انتظارات وی سازگارتر می‌باشد تاکید نموده است. در میان آنها می‌توان به انتخاب درصد سهم سرمایه، مدیریت، تقاضای غرامت ناشی از سلب مالکیت، درخواست پوشش حمایتی تکمیلی جهت دریافت غرامت ناشی از مداخله دولت، تا طیف گسترده‌ای از گزینه‌های نقل و انتقال مشتمل بر دسترسی به سیستم بانکی و همچنین دسترسی به درآمدهای صادراتی و دیگر درآمدهای ارزی و موارد مشابه اشاره نمود.

در انتها (اما نه از آن‌رو که اهمیت کمتر داشته‌اند) بایستی به مجموعه‌ای از تسهیلات در حوزه صدور روادید ورود و خروج، پروانه اقامت و اشتغال برای سرمایه‌گذاران، مدیران و روسا، کارشناسان و بستگان درجه اول آنها قرار دارد. این تسهیلات بصورت بلندمدت ارائه داده می‌شوند و با امکان پذیرفتن ساختن حضور و نظارت مستمر سرمایه‌گذاران خارجی بر دارائی‌های خود باعث آرامش و اطمینان خاطر آنان می‌گردند.

۷-۲-۴- افق دید وسیع :

قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی امکان سرمایه‌گذاری در کلیه حوزه‌های فعالیت اقتصادی - سادی در ایران را فراهم می‌سازد. در حقیقت هیچ عرصه‌ای بجز حوزه‌های مربوط به تسلیحات، مهمات و امنیت ملی بر روی سرمایه‌گذاری خارجی مسدود نمی‌باشد. بر طبق ماده (۳) قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، سرمایه‌گذاری خارجی به دو طریق زیر قابل انجام هستند:

الف- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کلیه حوزه‌های مجاز برای بخش خصوصی ایرانی از طریق مشارکت مستقیم در سرمایه‌شرکتهای ایرانی چه در طرحهای جدید یا در شرکتهای موجود. همانگونه که پیشتر تشریح گردید در صد سهم سرمایه‌گذاران خارجی در اشخاص حقوقی ایرانی، برخلاف آنچه شایع بود که سرمایه‌گذاران خارجی قادر به حفظ بیش از ۴۹٪ از سهام در ایران نمی‌باشند، محدود نشده است. چنین محدودیتی کاملاً نامربوط و حتی با سیاست عمومی دولت در زمینه پذیرش سرمایه‌گذاری خارجی و قانون جاری در تضاد می‌باشد.

ب- سرمایه‌گذاری "غیرمستقیم" خارجی به شکل ترتیبات قراردادی که امکان انجام هر نوع سرمایه‌گذاری تعریف شده در قانون تشویق سرمایه‌گذاری خارجی، بجز سرمایه‌گذاری مستقیم را فراهم می‌سازد. گرچه ترتیباتی که در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی به رسمیت شناخته شده‌اند محدود به ترتیبات مشارکت مدنی، بیع متقابل (Buy Back) و انواع روشهای ساخت، بهره‌برداری و واگذاری (BOT) می‌باشند اما هریک از ترتیبات فوق خود به انواع مختلفی تقسیم بندی می‌شوند. به عنوان مثال می‌توان به انواع مختلف روشهای ساخت، تملیک، بهره‌برداری و انتقال (BOOT)، ساخت تملیک و بهره‌برداری، ساخت، اجاره و انتقال (BLT)، بازسازی، بهره‌برداری و انتقال (ROT) و نظایر آنها و همچنین ترتیبات تامین مالی پروژه‌ای و تقسیم سود اشاره نمود. به بیان دیگر هر نوع سرمایه‌گذاری که در آن سرمایه

حجم سود انتقالی و همچنین حجم سرمایه یا منافع سرمایه‌ای برگشتی وجود ندارد. در زمینه سلب مالکیت و ملی کردن دارایی‌های سرمایه‌گذاران خارجی، قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی حقوق سرمایه‌گذاران برای دریافت غرامت به مآخذ ارزش منصفانه و بازاری داراییهای سلب مالکیت شده در روز قبل از وقوع سلب مالکیت را به رسمیت می‌شناسد.

علاوه بر موارد فوق، قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی حقوق سرمایه‌گذاران خارجی در مواردی که در نتیجه تصویب قانون و یا تصمیم دولت، اجرای یک پروژه متوقف یا دچار وقفه گردد را نیز به رسمیت شناخته است. در چنین مواردی، دولت مکلف به پرداخت تعهدات سررسید شده سرمایه‌گذار خارجی می‌باشد.

۷-۲-۳- تسهیلات فراهم شده:

قانون تشویق و حمایت سرمایه‌های خارجی تسهیلات فراوانی را همسو و معطوف به تامین منافع سرمایه‌گذاران خارجی ایجاد و فراهم نموده است. تاسیس مرکز خدمات سرمایه‌گذاری خارجی در محل سازمان سرمایه‌گذاری و کمپهای اقتصادی و فنی ایران که امکان دسترسی مستقیم به سازمان‌ها و موسسات دولتی از طریق نمایندگان مقیم آن سازمانها و جمع‌آوری روزآمدترین اطلاعات دست اول از موسسات ذریبط را بدون نیاز به مراجعه به آن موسسات برای تازه‌واردین، اعم از ایرانی و خارجی، میسر ساخته است از جمله تسهیلات مهمی است که قانون توسط فراهم شده است. درحقیقت مرکز خدمات سرمایه‌گذاری خارجی به مثابه یک ایستگاه واحد طراحی گردیده تا پاسخگوی نیازهای سرمایه‌گذاران بوده و در زمان و انرژی آن-----ان در مراحل تصمیم‌گیری و اجرای پروژه، از مطالعات اولیه درخصوص توجیه‌پذیری طرح، جمع‌آوری اطلاعات درخصوص چارچوبهای قانونی و کارهای مقدماتی اخذ مجوز سرمایه‌گذاری گرفته تا مراحل عملیاتی پروژه که ممکن است نیاز به هماهنگیها و پیگیریهای خاص به منظور تحقق طرح سرمایه‌گذاری داشته باشد، صرفه جویی گردد.

از نظر قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، سرمایه‌گذاران خارجی از رفتار مشابه و برابر با سرمایه‌گذاران داخلی برخوردار خواهند شد. هیچ تبعیضی نسبت به سرمایه‌گذاران خارجی وجود ندارد و کلیه تسهیلات، مزایا و معافیتها بطور یکسان به سرمایه‌گذاران خارجی و داخلی تعلق خواهد گرفت. در هر حال یک رفتار کامله الوداد نیز برای سرمایه‌گذارانی که دولت ایران اقدام به عقد یک قرارداد دو جانبه سرمایه‌گذاری با دولت متبوعه آنان نموده است نیز قابل اعمال است که رفتار مطلوبتری را نسبت به رفتار یکسان برای آنان فراهم می‌سازد.

افزون بر موارد فوق، قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی گزینه‌های قانونی جدیدی را در زمینه روابط میان دولت و سرمایه‌گذاران فراهم ساخته است که نمادی از رویکرد پذیرا و سازنده دولت ایران در جهت حراست از منافع سرمایه‌گذاران خارجی است. موارد متعددی در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی و همچنین آئین نامه

کشورهای در حال توسعه و عوارض گمرکی بالا بر ورود کالاهای مصرفی، سیاستی است که شرکت‌های چندملیتی را به جای فروش کالاهای نهایی تشویق به سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه می‌کند. (حاجی یوسفی، ۱۳۸۹: ۴۱) از طرف دیگر نرخ بازده داخلی هر پروژه سرمایه‌گذاری که اثر مستقیم بر تصمیم سرمایه‌گذار دارد، تابع مستقیمی از هزینه سرمایه است که هزینه سرمایه به نسبت ارزی آن، کاملاً در ارتباط با نرخ ارز مقرر شده برای واردات تجهیزات سرمایه‌ای است. به طور خلاصه، ملاحظه می‌شود که نظام ارزی مشخص، سیاست‌های تجاری باثبات در خصوص واردات مواد اولیه و صدور کالا و قوانین گمرکی باثبات از جمله مهم‌ترین عوامل زمینه‌ساز جذب سرمایه‌های خارجی اند. هر قدر این سیاست‌ها شفاف، پایدار و برای زمان طولانی تری ثابت باشد، سرمایه‌گذاری و به ویژه سرمایه‌گذاری خارجی افزایش خواهد یافت.

۸-۱-۲- مالکیت

عموماً قوانین موضوع اعطای مالکیت معنوی در کشورهای در حال توسعه، جزء سخت‌گیرانه‌ترین موضوعات قانونی محسوب می‌گردند. به عنوان مثال اصل ۸۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران صراحت دارد «دادن امتیاز تشکیل شرکتها و مؤسسات در امور تجاری، صنعتی، کشاورزی، معادن و خدمات به خارجیان مطلقاً ممنوع است».

مالکیت در حوزه دارایی‌های سرمایه‌ای به ویژه در حوزه زمین نیز معمولاً مشمول مقررات سخت‌گیرانه‌ای است. با چنین شرایطی یکی از خواسته‌ها و انتظارات مهم سرمایه‌گذار برآورده نمی‌گردد. در برخی کشورها اتخاذ برخی سیاستها باعث تعدیل فضا گردیده است. موضوع اعطای بی‌قید و شرط مالکیت معنوی در خصوص تشکیل شرکت به صورت صدر صد خارجی و اجاره‌های ۹۹ ساله زمین، همه و همه راهکارهایی برای توسعه فضای امن سرمایه‌گذاری محسوب می‌گردند.

۸-۱-۳- تضمین

یک اصل مهم در مبحث سرمایه‌گذاری استقلال سرمایه و سرمایه‌گذار از محیط سرمایه‌گذاری است. این بدان معنی است که فضایی ایجاد گردد که در آن هیچ خطری ماهیت تملک سرمایه و عواید آن را تهدید ننماید. عمده‌خطرات مورد بحث به شرح ذیل می‌باشند:

-احتمال ملی‌سازی سرمایه به نفع عامه

- ایجاد محدودیت در انتقال سرمایه و سود

-نقض مالکیت معنوی و تغییرات کلان قانونی به‌ویژه در حوزه مالیاتی در بازه زمانی مورد توافق

- مداخلات دولتی به‌صورت یارانه‌ها و مشوق‌ها.

۸-۱-۴- تسهیل قوانین گمرکی

تغییر قوانین گمرکی در بازه‌های زمانی کوتاه مدت یکی از عوامل مؤثر در کاهش راندمان سرمایه‌گذاری محسوب می‌گردد. کاهش و یا افزایش

گذار خارجی مایل یا واجد شرایط لازم برای داشتن سهمی از سرمایه و مالکیت شرکت مشترک نباشد در این طبقه وسیع که با عنوان سرمایه‌گذاری «غیر مستقیم» شناخته می‌شود جا می‌گیرد.

صرف‌نظر از نوع سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذاری طبق تعریف قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، نه تنها شامل وجوه هزینه شده جهت اخذ بخشی از سهم سرمایه می‌شود بلکه شامل وجوهی که ممکن است برای یک بنگاه ایرانی در شکل اعتبارات و تسهیلات مالی (وام سهامدار و تامین مالی شخص ثالث) فراهم گردد نیز اطلاق می‌گردد. بر طبق قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی اصطلاح سرمایه‌گذاری هر دو مورد فوق را در بر می‌گیرد. نحوه رفتار با وام در چارچوب قانون به درخواست و موافقت سرمایه‌گذار خارجی بستگی دارد. دو گزینه در اختیار سرمایه‌گذاران و تامین‌کنندگان مالی قرار داده شده است: یک گزینه پذیرش وام به مثابه بخشی از سرمایه‌گذاری خارجی در طرح سرمایه‌گذاری می‌باشد. در این حالت بازپرداخت وام بسته به عملکرد اقتصادی طرح و بدون وجود هرگونه پوشش حمایتی دیگری از طریق صدور یک ضمانتنامه بازپرداخت از سوی دولت، سیستم بانکی و یا شرکت‌های دولتی می‌باشد. شق دیگر پرداخت وام به مثابه گزینه‌ای مستقل جهت تامین مالی و خارج از پوشش قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد. در این حالت بازپرداخت وام می‌تواند با یک ضمانتنامه صادره از سوی دولت، نظام بانکی یا شرکت‌های دولتی پشتیبانی گردد. مختصر آنکه پوشش قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی تنها برای وجوهی که به عنوان سرمایه‌گذاری وارد کشور می‌شوند فراهم است و نه برای وجوهی که بازپرداخت آنها با ابزارهای بانکی تضمین گردیده است.

۸- سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران

در مبحث پیش رو سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران را که شامل شاخصه‌های امنیت قانونی، امنیت سیاسی می‌باشد، مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد.

۸-۱- شاخصه‌های امنیت قانونی

از جمله شاخصه‌های امنیت قانونی به عنوان طرق ملی و داخلی نمودن سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران شامل شفافیت در قوانین تجاری و ارزی، مالکیت، تضمین، تسهیل قوانین گمرکی، قوانین پولی و مالی، کنترل حقوقی و قانونی و معافیت‌های مالیاتی می‌باشد که به تفکیک در ذیل بیان می‌گردد.

۸-۱-۱- شفافیت در قوانین تجاری و ارزی

سیاست‌های ارزی، سیاست‌های تجاری و سرمایه‌گذاری در کشور، مقوله‌های تفکیک‌ناپذیر هستند و با همدیگر ارتباط مستقیم دارند. وجود معافیت‌های گمرکی بر ورود کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای مورد نیاز

بایستی گفت اثبات کوتاهی و قصور شرکت مادر در انجام این تعهد بسیار مشکل است.

۲- کنترل داخلی: بدین معناست که کشور میزبان فعالیت شرکت‌های چند ملیتی را از طریق وضع و تصویب قواعد و مقررات متناسب تحت قاعده در آورد و آن را کنترل نماید. اما امری که در اینجا باید مورد تاکید قرار گیرد متناسب بودن این قواعد و مقررات است به نحوی که عرصه را برای شرکت‌های چند ملیتی تنگ ننماید و آنها بتوانند به نحو مقتضی جذب کشورهای میزبان شوند و جاذبه سرمایه‌گذاری در این کشورها از بین نرود.

۳- کنترل خارجی: این امر هم به معنای کنترل خارجی و بین‌المللی شرکت‌های چند ملیتی می‌باشد که در این امر بایستی نهادها و موسسات بین‌المللی دخالت نمایند. موسساتی مثل آنکتاد (کمیته تجارت و توسعه ملل متحد) و سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه از طریق انتشار رهنمودها و توصیه‌نامه‌ها به این امر مبادرت می‌ورزند. شرکت‌های چند ملیتی بزرگ نیز که نمی‌خواهند نیک نامی تجاری و اعتماد و اطمینان کشورهای میزبان را که طی سالیان دراز به دست آورده‌اند از دست دهند به این قواعد کردن می‌نهند. (گرچی، ۱۳۷۸: ۱۹)

۸-۱-۷- معافیت‌های مالیاتی

یکی از مهم‌ترین مزایای شناخته شده مناطق آزاد که دلیل محکمی برای حضور فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران در مناطق آزاد شمرده می‌شود، عامل معافیت‌های مالیاتی است. کشورهای توسعه یافته عموماً عمده درآمدهای خود را از ناحیه اخذ مالیات بر درآمد و مالیات‌های مستقیم به دست می‌آورند. (میرزاخانی، ۱۳۹۴: ۵۷) بنابراین بسیاری از فعالان اقتصادی برای فرار از چنین شرایطی، برنامه‌های توسعه‌ای خود را در محیط مناطق آزاد بین‌المللی که در آنها معافیت‌های گسترده مالیاتی تعریف شده است، به اجرا در می‌آورند. بنابراین با ایجاد شفافیت و ثبات در قوانین، گسترش انواع معافیت‌ها و افزایش بازه زمانی اعمال معافیت‌های مالیاتی، شاخصه حمایتی بسیار قابل توجهی در نزد سرمایه‌گذاران تعریف خواهد گردید.

۸-۲- شاخصه‌های امنیت سیاسی جهت حضور سرمایه‌گذاران خارجی

از جمله شاخصه‌های امنیت سیاسی شامل، ثبات سیاسی حکومت، رفع تنش‌های بین‌المللی و تردد اتباع خارجه می‌باشد که به تفکیک بیان می‌گردد.

۸-۲-۱- ثبات سیاسی حکومت

یکی از مهم‌ترین عناصر امنیت سیاسی، ثبات سیاسی حکومت مرکزی است. در واقع کشورهایی که همواره دستخوش تحولات گسترده در حوزه حکومت می‌باشند، محیط‌هایی امن و جذاب برای حضور سرمایه‌گذاران به ویژه خارجی نمی‌باشند. وقوع کودتا، شرایط درگیری و جنگ داخلی، فضای مناسب در جهت شکل‌گیری جنگ با دولت‌های خارجی، درگیری

های متعدد تعرفه‌ها و یا ممنوعیت و رفع ممنوعیت در واردات و صادرات برخی کالاها، موانع بزرگی در مسیر جلب اطمینان سرمایه‌گذاران خارجی می‌باشند. شفافیت، ثبات و طراحی مبتنی بر راهبردهای جهانی همچون سازمان تجارت جهانی در حوزه قوانین گمرکی فضای بسیار مساعدی را به ویژه در حوزه فعالیت‌های تجاری ایجاد خواهد نمود. (بهنام مجتهدی، ۱۳۷۳: ۵۰) نکته مهم دیگر در این زمینه لزوم ثبات قانونی و افزایش گستره زمانی، معافیت‌های خاصی است که در خصوص امور تجاری اتخاذ می‌گردد. رفع ناگهانی برخی معافیت‌ها که به صورت سیاست‌های تشویقی برای جذب هر چه بیشتر سرمایه‌های خارجی اتخاذ گردیده‌اند، به همان سرعت که تأثیر مثبتی در جذب سرمایه داشته‌اند، به همان نسبت نیز در فرار سرمایه مؤثر خواهد بود.

۸-۱-۵- قوانین پولی و مالی

قواعد پولی و مالی از جمله نهادهای حمایت‌کننده سرمایه‌گذاری، بازارهای پولی و مالی اند که از مهم‌ترین عوامل در جریان و انتقال سرمایه به شمار می‌روند. هر چه بازارهای پولی و مالی منسجم‌تر، وسیع‌تر، موانع و محدودیت‌ها کمتر، تکنولوژی‌های ارتباطی قوی‌تر و تأسیسات مالی مناسب‌تر باشد، جریان نقل و انتقال سرمایه به سادگی و با شدت بیشتر صورت می‌پذیرد. اتخاذ سیاست‌های صحیح به ویژه در بانک مرکزی با محوریت ایجاد فضای رقابتی در حوزه فعالیت‌های مالی توسط بانکها و مؤسسات مالی خارجی، بهترین شرایط برای حصول اطمینان از امنیت جریان‌های مالی در فعالیت سرمایه‌گذاری را ایجاد می‌نماید.

۸-۱-۶- کنترل حقوقی و قانونی

بر اساس تحقیقات و مطالعات انجام شده در جهان و در داخل کشور سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مؤثر بر رشد اقتصادی بوده و یکی از مهم‌ترین تسریع‌کننده‌های رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه می‌باشد. بنابراین بایستی عرض کرد که سرمایه‌گذاری خارجی به طور اعم و فعالیت شرکت‌های چند ملیتی در کشورهای میزبان و به خصوص کشورهای در حال توسعه مفید است و باعث رشد و توسعه اقتصادی این کشورها می‌شود. اما این مفید بودن فعالیت‌های شرکت‌های چند ملیتی بدین معنا نیست که شرکت‌های چند ملیتی به طور کلی مطلق‌العنان باشند و آزادانه هر گونه که خواستند کار کنند. (تقوی، ۱۳۸۶: ۴۱) در مبحث شرکت‌های چند ملیتی یکی از مهم‌ترین مباحثی که طرح می‌شود مبحث کنترل حقوقی شرکت‌های چند ملیتی می‌باشد. کنترل شرکت‌های چند ملیتی به معنای تحت قاعده در آوردن فعالیت‌های شرکت چند ملیتی تعریف شده است. یعنی ایجاد محدودیت‌ها و قیود و شروطی که شرکت‌های چند ملیتی باید در فعالیت و سرمایه‌گذاری خود در کشورهای میزبان این قواعد را رعایت نمایند. کنترل حقوقی شرکت‌های چند ملیتی به طور کلی به سه قیم قابل تفکیک است:

۱- خود کنترل: بدین معناست که خود شرکت چند ملیتی خود را تحت قاعده در آورد. یعنی این امر بر عهده شرکت‌های مادر است که با وضع قواعد متناسب فعالیت شرکت‌های تابعه خود را در اقصی نقاط جهان کنترل نمایند و از ارتکاب تخلفات و تخطی‌های مختلف آنان جلوگیری به عمل آورند. اما

وسیع جایگزین فرآیندهای نیمه اتوماتیک و دستی گردیده و مفهوم ارائه خدمت به صورت تک پنجره (Single Window) که مبتنی بر تمرکز فعالیت‌های مرتبط با موضوع کاری در یک مجموعه یا شبکه می‌باشد، به عنوان رویکردی مثبت و کارا پذیرفته شده است (کاویانی، ۱۳۹۴: ۳۱).

۹-۲- بیمه سرمایه‌گذاری

وجود بیمه‌گذارانی که توانایی انجام بیمه مسئولیت سرمایه‌گذاری را در سطح فعالیت‌های اقتصادی بین‌المللی داشته باشند، نقطه اتکاء بسیار ارزشمندی در زمینه سرمایه‌گذاری در کشورهای خارجی برای سرمایه‌گذاران محسوب می‌گردد.

۱۰- چالش‌ها و ابهامات حضور سرمایه‌گذاری شرکت‌های فراملی در ایران به‌طور کلی باید به این نکته توجه شود که سرمایه‌گذاری خارجی برای ورود به یک عرصه اقتصادی با چه موانعی روبه‌رو است. قاعدتاً با شناخت صحیح موانع سرمایه‌گذاری می‌توان در مورد این که چگونه می‌شود این موانع را از میان برداشت نیز تمرکز نمود.

۱۰-۱- انحصار

شرکت‌های چند ملیتی ویژگی انحصاری دارند. رقابای فعال در یک بازار الیگارشی با سرمایه‌گذاری مستقیم قصد کنترل بازارهای یکدیگر را می‌نمایند و شرکت انحصارگری که احساس می‌کند به زودی به عنوان یک انحصارگر از بازار به خارج رانده می‌شود اقدام به سرمایه‌گذاری مستقیم در یک کشور خارجی دیگر می‌کند. جنبه‌های انحصارگرایانه شرکت‌های چند ملیتی برای کشور میزبان پیچیده و خطرناک است. به دلیل وضع انحصاری شرکت‌های چند ملیتی غالباً کنترل صنایع کلیدی یا بخش‌هایی از اقتصاد کشور میزبان را در دست دارند. شرکت‌های قدیمی معمولاً کنترل بخش‌های کشاورزی و معادن را در دست دارند در حالی که شرکت‌های جدید چند ملیتی کنترل صنایع تولیدکننده محصولات کارخانه‌ای با کیفیت تکنولوژیک بالا مانند صنایع شیمیایی و الکترونیک را در دست دارند.

۱۰-۲- مذهب

در بعضی موارد اعتقادات مذهبی و مورث فرهنگی تعدادی از شرکت‌های چند ملیتی با سنن کشورهای میزبان تعارض دارد. برای مثال در خاورمیانه مدیران و تکنیسین‌های شرکت‌های نفتی برخوردی بی‌بندوبار با مسئله استفاده از الکل و ... دارند که در تعارض مستقیم با تعالیم اسلام است. پذیرش زنان در غرب در مقام مجری و گماشتن آنان در مسئولیت‌هایی که شامل مذاکره و اتخاذ تصمیم است غالباً در خاورمیانه، آسیا و آفریقا ایجاد کشمکش با فرهنگ محلی می‌کند. (رفیعی، ۱۳۸۸: ۱۶) از آنجا که شرکت‌های چند ملیتی خود را با استانداردهای در حال تغییر جهان غرب همخوان می‌کنند لذا اغلب به عنوان تحمیل‌کننده امپریالیسم فرهنگی بر بیشتر کشورهای میزبان سنتی از طریق انتقال ارزش‌های مدیریتی، اخلاق کاری و وجدان اجتماعی قلمداد می‌شوند.

های شدید حزبی و ... مواردی از این دست، عواملی هستند که مانع اتخاذ تصمیم به آغاز فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی خواهند گردید.

۸-۲-۲- رفع تنش‌های بین‌المللی

قرارگرفتن در نقاط حساس که تنش‌های بی‌المللی زیادی را تجربه می‌نماید، به معنی ناامنی و فضای نامناسب کسب و کار خواهد بود. گاهاً موضوع تنش‌های بین‌المللی قطعیت طرح‌های توجیه فنی و اقتصادی را نیز تحت الشعاع قرار می‌دهد. کشور کره شمالی نمونه بارز چنین محیطی می‌باشد.

۸-۲-۳- تردد اتباع خارجه

تسهیل در فرآیند تردد اتباع خارجی اعم از صدور ویزا، وجود خطوط هوایی منظم، امکانات استفاده از کارت‌های مالی بین‌المللی و غیره، مواردی هستند که تأثیر بسیار زیادی در ایجاد امنیت روانی سرمایه‌گذار خواهند داشت.

۹- شاخصه‌های حمایتی

شاخصه‌های حمایتی عموماً عناصری هستند که در محدوده‌های جغرافیایی خاص یا در زمان‌های معینی ارائه می‌گردند. بدین ترتیب، مشوق‌هایی برای جذب سرمایه‌گذاری ایجاد و گاه فرآیندها نیز تسهیل می‌گردند. (Bekart, 2001: 103) در مورد شاخصه‌های حمایتی و ارتباط آن با امنیت سرمایه‌گذاری ذکر دو نکته خالی از فایده نمی‌باشد. اولاً تعریف شاخصه‌های حمایتی در برخی کشورها و عموماً در محدوده بسیاری از مناطق آزاد، موضوع تعریف و تدوین آنها را در کشور ما به یک الزام تبدیل نموده است. همچنین وجود فضای رقابتی در خصوص جذب سرمایه‌های خارجی ایجاب می‌نماید در تعریف شاخصه‌های حمایتی حرکت رو به جلو و ابداعی رعایت شود. این بدان معنی است که کشور ما در صورتی که علاقه مند به جذب سرمایه‌های خارجی بیشتری نسبت به کشورهای رقیب باشد، می‌بایست در خصوص شاخصه‌های حمایتی، مشوق‌های بیشتر و نافذتری را به کار گیرد. ثانیاً موضوع ثبات و شفافیت در این خصوص نیز زمینه‌های افزایش اطمینان و ضریب امنیت سرمایه‌گذاری را تسهیل و مزیتی کارا در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی خواهد بود.

۹-۱- سهولت فرآیندهای کسب و کار

فرآیندهای شناخته شده در محیط کسب و کار که به نوعی جایگاه هر کشور را نیز در رتبه بندی جهانی مشخص می‌کند، فرآیندهایی هستند که میزان سهولت و یا پیچیدگی آنها رابطه مستقیم با تأمین نظر سرمایه‌گذاران خارجی ارتباط دارند. در واقع هر چه فرآیندهای کسب و کار پیچیده تر باشد، سرمایه‌گذار هزینه و زمان بیشتری را برای پیشبرد امور جاری خود هزینه خواهد کرد. مطالعه شاخص‌های کسب و کار در کشورهای با رشد اقتصادی بالا نشان دهنده حرکت و عزم آنها در ساده سازی و مکانیزاسیون امور مربوطه دارد. امروزه تکنولوژی ICT در سطحی

۱۰-۳- اعمال حاکمیت

بعضی کشورهای میزبان دریافته‌اند که کنترل خارجی بر بخش صنایع کلیدی به زیان امنیت ملی و سیاست خارجی مستقل آنهاست. در حقیقت فعالیت شرکت‌های چند ملیتی به ویژه در حالتی که دولت میزبان یک کشور در حال توسعه با شد بدون بار مالی برای دولت میزبان نیست. یک شرکت چند ملیتی نمایانگر نوعی تهاجم قدرت است و یک بخش مهم اقتصاد را از کنترل سیاسی مسئولان جدا می‌سازد. یکی از نگرانی‌های کشورهای میزبان این است که کشور مادر شرکت‌های چند ملیتی را به عنوان ابزار سیاست خارجی خود به کار می‌گیرند. ارتباط بین شرکت‌های چند ملیتی و کشورهای مادر همیشه این موقعیت را برای کشورهای میزبان فراهم می‌کند تا علیه کشورهای در حال توسعه میزبان در معاملات با شرکت‌های چند ملیتی از فشارهای دیپلماتیک استفاده کنند. این مسئله وقتی شدت پیدا می‌کند که زمینه‌های عملیات این شرکتها به شکل حساسی با منافع حیاتی دولت مادر پیوند داشته باشد. همچنین غالبا این ترس وجود دارد که شرکت‌های چند ملیتی قدرتمند بتوانند بر سرمایه و مشاغل محلی کنترل یابند. و در نتیجه نفوذ قابل ملاحظه‌ای بر تصمیمات سیاسی در تمام سطوح اعمال کنند. در موارد افراطی آنها حتی مستقیما با پرداخت‌هایی مقامات دولتی را در بالاترین سطوح به فساد می‌کشند. (رفیعی، ۱۳۸۸: ۱۸) یا به طور غیر مستقیم با کمک‌هایی به احزاب سیاسی کشور میزبان فرآیند سیاسی کشور میزبان را منحرف می‌کنند. برای مثال شرکت‌های چند ملیتی آشکارا جایگاه مهمی در اقتصاد سیاسی کنیا دارند. از همین رو شعب این شرکتها به طور نسبی فارغ از قیود بازار محلی و تضيیقات دولتی کنیا در دوره قبل از استقلال عمل می‌کردند و نقش قابل ملاحظه‌ای بر رهبری سیاسی کشور داشتند.

۱۰-۴- وضع مالیات‌های سنگین

شواهد قوی و روشنی وجود دارد که شرکت‌های چند ملیتی عملیات خود را به نحوی اداره می‌کنند که میزان مالیات متعلق به خود را به حداقل برسانند. یکی از روش‌ها تشویق کشورهای میزبان به رقابت در زمینه اعطای معافیت‌های مالیاتی برای جذب سرمایه‌های خارجی است. این معافیت‌ها به‌علاوه با وضع مالیات از سوی دولت مادر بر درآمدهای بالایی که نصیب شرکت‌های چند ملیتی می‌گردد خنثی می‌شود. (پهلوان، ۱۳۹۴: ۳) تمایل بر این است که درآمد به طریقی اختصاص یابد که در کشورهای میزبان که نرخ مالیات عمدتاً بالاتر است درآمد پایین‌تر نشان داده شود و درآمد به حساب کشور ما در افزایش یابد یا به کشورهایی که نرخ مالیات پایین دارند و تحت عنوان پناهگاه‌های مالیاتی شناخته می‌شوند منتقل گردد.

۱۰-۵- فقدان استراتژی جذب سرمایه‌گذاری خارجی

یکی از مهم‌ترین موانع در خصوص جذب سرمایه‌گذاری خارجی، فقدان استراتژی‌های ملی در ابعاد مختلف آن می‌باشد. موضوع جذب سرمایه‌های خارجی می‌بایست به صورت عملی در دستور کار دولت

قرار گیرد. از صرف ادعاهای تکراری در خصوص علاقه مندی کشورها به این موضوع نمی‌توان انتظار داشت تا اعتماد سرمایه‌گذاران تأمین و فضای عملیاتی مورد نیاز ایجاد گردد. حرکت و عزم جدی دولت‌ها و در کنار آن مجالس قانون‌گذاری که می‌باید دارای نمود عملی چه در قالب برنامه‌های کلان توسعه و یا در محیط برنامه‌های کوتاه مدت ملی، باشد در سطح بین‌المللی ضامن رویکرد مثبت سرمایه‌گذاران خارجی خواهد بود.

۱۰-۶- بوروکراسی

یکی دیگر از موانع مربوط به بوروکراسی بسیار پیچیده و پرافت‌وخیز در نظام دولتی کشورهای کمتر توسعه یافته است. در این کشورها، زمان به انجام رسیدن طرحها بسیار طولانی است و آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌ها غالباً از حدود قانون خارج شده و محدودیت‌های بیشتری را برقرار می‌کنند. (پهلوان، ۱۳۹۴: ۵) بوروکراسی همچنین از طریق تغییر مقررات و مبهم بودن مفاد آنها تشدید می‌شود. تغییر بی‌وقفه و مداوم در ضوابط و مقررات و دستورالعمل‌ها یکی از عوامل عمده نبود امنیت اقتصادی است که با رفتارها و تصمیم‌های مغایر و ناهماهنگ و قانون‌گریزی و رعایت نکردن قوانین و مقررات توأم می‌شود و یک نوع بی‌اطمینانی و بی‌اعتمادی را در سرمایه‌گذاران برمی‌انگیزد.

۱۰-۷- ترجیح اقتصاد دولتی بر اقتصاد آزاد

باور و ذهنیت منفی نسبت به سرمایه‌گذاری و سرمایه خارجی همواره القاکننده یک تصور و احساس غلط و با کمترین تعقل نسبت به خطرات آن است. این ذهنیت به ویژه در کشورهای جهان سوم، به نوعی تحت تأثیر تفکر و اندیشه افرادی است که به طور کلی اقتصاد دولتی را به اقتصاد آزاد ترجیح می‌دهند.

۱۰-۸- تحریم‌های بین‌المللی

در واقع وجود تصمیماتی در سطح سازمانها و نهادهای بین‌المللی مبنی بر اعمال انواع تحریم‌ها اعم از سیاسی، اقتصادی و تکنولوژیکی و یا وجود فضای مناسب در جهت اخذ و اعمال چنین تصمیم‌هایی، فضایی نامن برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاری محسوب می‌گردد. حتی اگر در گذشته نیز چنین موضوعی جاری و فضای حال‌عاری از آن باشد، رفع چنین سوء تفاهماتی در سطوح بین‌المللی بسیار دشوار و بعضاً پرهزینه خواهد بود.

۱۰-۹- عدم تأمین محیط جذاب و امن سرمایه‌گذاری

بسیاری از کشورهای در حال توسعه موضوع عدم توفیق در جذب سرمایه‌های خارجی را به خوبی می‌شناسند. اما این سؤال نیز مطرح است که آیا آنها موفق شده‌اند تا محیط‌های امن و جذابی برای حضور سرمایه‌گذاران خارجی در کشور خود ایجاد نمایند؟ شاید در ظاهر مفاد بند ۶ با بند ۵ همسان به نظر آید، اما در واقع منظور از محیط‌های مورد نظر، تمام فضای مستعد سرمایه‌گذاری در یک کشور را شامل نمی‌

نگرانی هایی را برای کشورهای آ سیب پذیر وا؛ سته به کشتیرانی مانند کشورهای جزیره ای کوچک در حال توسعه ایجاد کند. این گزارش بر نیاز به تعادل اهداف زیست محیطی با نیازهای اقتصادی تأکید می کند، اما تأکید می کند که هزینه انفعال بسیار بیشتر از سرمایه گذاری های مورد نیاز است.

فرا تر از سوخت های پاک تر، صنعت باید سریع تر به سمت راه حل های دیجیتال مانند هوش مصنوعی و بلاک چین حرکت کند تا کارایی و همچنین پایداری را بهبود بخشد.

این گزارش در تحلیل خود از روندهای جهانی دریانوردی، انعطاف پذیری کشتیرانی را با وجود چالش های عمده ناشی از بحران های جهانی، مانند جنگ در اوکراین، برجسته می کند. انتظار می رود تجارت دریایی در سال ۲۰۲۳، ۲،۴ درصد و بین سال های ۲۰۲۴ تا ۲۰۲۸ بیش از ۲ درصد رشد کند (UNCTAD, 2023).

الف- نتیجه گیری

مشاکت در توسعه اقتصادی، تامین مالی طرح ها و ارتقای فناوری های نوین را می توان برخی از مهم ترین دستاوردهای ورود سرمایه گذاران خارجی دانست. نزدیک شدن به قوانین و مقررات بازار سرمایه بین المللی، اهتمام بخش دولتی برای تسریع و تسهیل فرآیند جذب سرمایه گذاری خارجی، بهره برداری از تجارب شرکت های پیشرو در جذب سرمایه گذاری منطقه (کشورهای ترکیه و امارت متحده عربی و...) می تواند موجب افزایش نرخ رشد جذب سرمایه گذاری خارجی نام برد. از این رو در دنیای کنونی مطالعه نقش سرمایه گذاری مستقیم یا غیر مستقیم خارجی شرکت های چند ملیتی برای توسعه اقتصاد جهان هم جذاب و هم مهم و از اهمیت راهبردی برخوردار است. شرکت های چند ملیتی در چند دهه گذشته نقش قابل توجهی در توسعه اقتصادی و تجاری جهان به ویژه توسعه کشورهای در حال توسعه مانند مالزی، امارت متحده عربی، سنگاپور، هند و... داشته اند.

از مجموع یافته های عنوان شده در پژوهش حاضر این گونه نتیجه گیری می گردد که از مهم ترین عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی کشورها و بخصوص کشورهای در حال توسعه، فراهم آوردن سرمایه و به ویژه سرمایه های خارجی، به منظور تأمین مالی طرح ها و پروژه ای سرمایه گذاری است. بسیاری از کشورهای جهان به واسطه کافی نبودن منابع داخلی برای سرمایه گذاری، تمایل شدید به جذب سرمایه های خارجی دارند و سرمایه گذاران خارجی نیز به منظور کسب سود و بازده بیشتر متمایل به سرمایه گذاری در سایر کشورها شده اند. شرکت های فراملی به جهت امکانات اقتصادی و تکنولوژی پیشرفته از قدرت و نفوذ قابل توجهی برخوردارند و نقش این شرکت ها به عنوان بخشی از واقعیت اقتصادی کنونی جهان معاصر تثبیت شده است و گسترش سریع این شرکت های فراملی در سراسر جهان سبب گردیده تا بسیاری از صاحب نظران، اقتصادی توسعه اقتصادی جهان را تحت تأثیر فعالیت و عملکرد این شرکت ها بدانند و خلاصه اینکه رابطه شرکت های فراملی با

شود. (رفیعی، ۱۳۸۸: ۱۵) اصولاً کشورهایی که در فضای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خاصی قرار دارند و در ضمن خود را مقید به رعایت تشریفات زائد گمرکی، ارزی، اداری و سایر ضوابط و مقررات دست و پاگیر می دانند، با ایجاد مناطق آزاد حداقل به عنوان ابزاری آزمایشی توانسته اند توجیه مناسبی برای موانع ضد توسعه ای خود بیابند. (تائب، ۱۳۷۹: ۲۶) اکنون در بسیاری از کشورها تردیدی وجود ندارد که منطقه آزاد دریچه ای است که می تواند توسعه اقتصادی آنان را شتاب بخشد و به عنوان ابزاری قدرتمند، برتری های بالقوه آنان را به توانایی بالفعل تبدیل و نقش پلی مستحکم بین اقتصاد ملی آنها و اقتصاد بین المللی را ایفا نماید. امتیازات خاصی که کشورهای مؤسس در مناطق آزاد ارائه می نمایند، بهترین فرصت را برای حضور پررنگ سرمایه گذاران خارجی فراهم می آورد. بنابراین منظور از محیط های امن و جذاب برای سرمایه گذاری در یک کشور، به صورت خاص در قالب مناطق آزاد و در اشکال بسیار متفاوت آن ظهور یابد. مطالعه اقتصادهای رو به رشد در سه دهه اخیر به ویژه در حوزه کشورهای آسیایی، نشان از توجه ویژه به مناطق آزاد دارد. مناطق آزاد به عنوان محدوده های جغرافیایی مشخص و پایلوت اجرای سیاست های کلان جذب سرمایه گذاری، می بایست به صورت ویژه مورد کنکاش قرار گیرند.

۱۰- ظرفیت سرمایه گذاری فراملی در بخش توسعه صنایع دریایی

از جمله مهم ترین موهبت و پتانسیل اقتصادی کشور دریا ست. صنایع دریایی شاخه ای از صنایع است که در چارچوب فرآوری و تولید محصولات متکی بر دریا و سواحل آن تعریف می شود وجود ذخایر عظیم سوخت فسیلی (نفت و گاز) در خلیج فارس و دریای خزر، استفاده از منابع باد، نور خورشید، جزر و مد و امواج دریایی در تولید انرژی های نو، صنعت تعمیر و نگهداری کشتی های اقیانوس پیما، صنعت حمل و نقل بار و مسافر، توسعه بنادر و ساخت دکل های حفاری، کشاورزی گیاهان شورزی، صنعت آب شیرین کن و پرورش ماهی در قفس از جمله ظرفیت های اقتصادی صنایع دریایی کشور می باشد که بهره گیری از این قابلیت ها و توسعه این صنایع می تواند رونق اقتصادی، تولید ملی، اشتغال و عدم وابستگی را در پی داشته باشد (ابراهیم، ۱۳۹۹) (۴) (عسکری، احسان؛ سایبانی، مصباح؛ اعتماد، نادر، ۱۳۹۵).

بررسی حمل و نقل دریایی UNCTAD ۲۰۲۳ خواستار یک "انتقال عادلانه و عادلانه" به صنعت کشتیرانی کربن زدایی شده است. این بخش که انتشار گازهای گلخانه ای آن در دهه گذشته ۲۰ درصد افزایش یافته است، ناوگان پیری را اداره می کند که تقریباً منحصراً با سوخت های فسیلی کار می کند. در حالی که رهبران جهانی برای کنفرانس آب و هوای سازمان ملل متحد (COP28) آماده می شوند، UNCTAD از همکاری در سطح سیستم، مداخله نظارتی سریع و سرمایه گذاری قوی تر در فناوری ها و ناوگان سبز حمایت می کند.

کربن زدایی کامل تا سال ۲۰۵۰ مستلزم سرمایه گذاری های هنگفتی است و می تواند منجر به هزینه های لجستیک دریایی بیشتر شود و

مجموعه شاخص‌های اقتصادی کسب نموده اند. در آخر اینکه مهم‌ترین عوامل سیاسی مانع در جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیز تحریم‌های اقتصادی هستند. این در حالی است که با تغییر قوانین و مقررات داخلی، از جمله قوانین بانکی و مالی، اتخاذ رفتار مشابه و رویکرد یکسان با سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی، برقراری تضمین‌های سرمایه‌گذاری، قابل پیش‌بینی کردن ریسک‌ها مرتبط با سرمایه‌گذاری، تسهیل فضای کسب‌وکار در کنار لغو تحریم‌های اقتصادی و برقراری ارتباط سازنده و حل و فصل اختلافات با کشورهای منطقه، کشورهای توسعه یافته به خصوص اتحادیه اروپا و ایالات متحده در نهایت رقابتی نمودن فضای کسب و کار و سرمایه‌گذاری در کشور جهت حضور بلوکهای مختلف می‌توان شرایطی را فراهم کرد که حداکثر جذب سرمایه در بخش‌های مختلف کشور انجام گیرد.

ب- پیشنهادها

با توجه به اینکه امروزه تقریباً مرزها از بین رفته و فاصله کم و به سمت یک دهکده جهانی پیش می‌رویم و فعالیت‌های شرکت‌های چند ملیتی هر روزه گسترش می‌یابد، سهمیه بودن در شرکت‌های جهانی و فعالیت در بازارهای بین‌المللی به نفع مردم آن جوامع می‌باشد. البته نه شراکتی که در آن کشور فوق به عنوان یک منبع تغذیه باشد و تنها تأمین کننده منابع باشد و چیزی که از این شراکت به دست می‌آورد در برابر منابعی که از دست می‌دهد ناچیز باشد. در تأمین منابع مالی خارجی و به‌کارگیری روش‌های متنوع آن که یکی از ابزارها و پیش‌نیازها برای توفیق کشورها در دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی و محقق کردن اهداف کلان توسعه‌ای آنها است پیشنهادت زیر ارائه می‌گردد:

۱. ابتدا باید ساختار اقتصادی جامعه را اصلاح نمود.
۲. تولیدات داخلی باید آنقدر با کیفیت باشد که در سطوح جهانی نیز خواستار داشته باشند.
۳. ضروری است تعرفه‌های گمرکی در جهت مقررات سازمان تجارت جهانی اصلاح شوند و از اخذ سود بازرگانی بسیار بالا که در برخی کالاها به بیش از ۲۰۰ درصد می‌رسد خوداری شود.
۴. برای حضور کارآمد و اثر بخش در بازارهای جهانی باید جایگاه دولت در نظام اقتصادی ایران با خصوصی واقعی و واگذاری صنایع به بخش خصوصی واقعی محدود گردد. در نظام ایران بیش از ۷۰ درصد اقتصاد دولتی است در توسعه بر عهده دولت است در حالی که در کشورهای در حال توسعه ملننده ترکیه، کره جنوبی و سنگاپور و توسعه یافته مانند ژاپن و آلمان بخش خصوصی و شرکت‌های چند ملیتی است موجب حضور قدرتمند این کشورها در بازارهای بین‌المللی شده اند.
۶. حمایت از تولید کننده و مصرف کننده تا محصولات گرانتر از بازار آزاد بین‌المللی نباشد و صنایع نوپا نیز نابود نگردد.
۷. ایجاد توازن برای واردات و صادرات و حرکت سوی بالا بردن کیفیت کالاها و شرکت در تجارت جهانی.

کشورهای سرمایه پذیر (میزبان) دارای نفع و نیاز متقابل است. در حالی که مقاصد و اهداف دو طرف متفاوت است. بنابراین کشور سرمایه پذیر می‌تواند از طریق اتخاذ سیاست‌هایی که می‌تواند فعالیت و عملکرد شرکت‌های فراملی را در کنترل خود درآورد، با ایجاد ثبات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و تدوین قواعد و مقرراتی در زمینه‌های ارزی، میزان حقوق و دستمزد، منابع طبیعی و میزان توسعه بنادر، راه‌ها و شبکه‌های ارتباطی در این مقوله کارآمد خواهد بود.

تسریع در ورود سرمایه‌گذاری‌های خارجی، منافع متقابل را برای کشورهای میزبان و سرمایه‌گذاران بین‌المللی بدنبال خواهد داشت. به عبارت دیگر، آنچه استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی را بویژه برای کشورهای در حال توسعه ضروری می‌سازد، وجود شکاف میان پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در این کشورهاست که از یک سو به دلیل ناکافی بودن پس‌انداز ملی و از سوی دیگر، بر اثر توسعه‌نیافتگی بازارهای مالی در کشورهای مزبور، پدیده عام کمبود سرمایه و گرایش به جذب سرمایه‌گذاری خارجی را شکل داده است.

چنانچه شرایط سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذار تضمین شود، سرمایه‌گذاران بین‌المللی میل و رغبت بیشتری برای حضور در این گونه بازارها خواهند داشت. این امر به کشورهای میزبان نیز فرصت بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی، رشد اقتصادی، اشتغال زایی و دستیابی به دانش و فن‌آوری روز برای تولید کالاهای رقابتی در عرصه بین‌المللی را می‌دهد. بنابراین، تسریع جریان ورود سرمایه‌گذاری خارجی منافع متقابل را برای کشورهای میزبان مانند ایران با توجه به نیاز به ۲۰۰ میلیارد سرمایه خارجی و سرمایه‌گذاران بین‌المللی فراهم می‌سازد. با توجه به آنچه گذشت به منظور کسب بیشترین منفعت از سرمایه‌گذاری خارجی و همچنین کاهش تهدیدات بالقوه آن، تأمین ثبات سیاسی و امنیت اقتصادی، بهبود زیرساخت‌ها، وضع و اجرای قوانین و مقررات مناسب لازم و ضروری است. بدیهی است در رشد اقتصادی هر کشوری نمی‌توان اهمیت توجه همه جانبه به انطباق فرهنگی، مزیتی، رقابت منافع ملی و... را نادیده گرفت. در این میان لزوم توجه ویژه به مناطق آزاد و توسعه دریا محور و سرمایه‌گذاری در این بخش به عنوان محدوده‌های جغرافیایی کنترل شده و مستعدترین فضاهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی، کاملاً ضروری به نظر می‌رسد. بخش دریایی با توجه به تصویب سیاست‌های توسعه دریامحور از پتانسیل بسیار بالایی برخوردار است و ورود سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در این بخش می‌تواند توسعه همه جانبه کشور را نهادینه نماید. مطالعه دلایل رشد بالای اقتصادی در برخی کشورهای در حال توسعه به ویژه در سه دهه گذشته، نقش بسیار فعال و تأثیرگذار مناطق آزاد را هویدا می‌سازد. امروزه کشورهای متعددی در دنیا با ایجاد مناطق آزاد و تدوین سازوکارهای لازم، محیط‌های جذاب و امنی را برای حضور و فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی فراهم ساخته اند. در میان مناطق آزاد موفق دنیا نیز، مناطقی که شاخصه‌های امنیت سرمایه‌گذاری را در سطحی وسیع تر و مؤثرتر ایجاد نموده اند، عملکردی مطلوب تر در

۸. برای سهیم بودن در بازار جهانی باید سریع تر دست به کار شد زیرا این بازار تا چند دهه بین چند ملیتی ها با قراردادهای نامرئی تقسیم خواهد شد.
- ۹- با توجه به ضرورت و اهمیت جذب سرمایه و سرمایه‌گذاری در کشور از یک طرف و نبود اطلاعات جامع در مورد فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشور از طرف دیگر و همچنین نیاز به تدوین فرآیند و روش‌های جذب سرمایه‌های بخش خصوصی در کشور، ضروری است پیشنهاد می‌گردد یک نهاد با شناسایی و معرفی توانمندی‌ها، مزیت‌ها و فرصت‌های سرمایه‌گذاری در مناطق مختلف کشور و صنایع گوناگون و همچنین اطلاع‌رسانی، ارائه مشورت‌های لازم، هماهنگی و پیگیری مستمر امور اجرایی متقاضیان سرمایه‌گذاری، به جذب سرمایه و اطلاع‌رسانی از طرق مختلف به خصوص شبکه‌های اجتماعی بین‌المللی مانند توئیتر و اینستاگرام و برگزاری کنفرانس‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی در کشور اقدام نماید.
- ۱۰- پیشنهاد می‌گردد ایران به گروه ویژه اقدام مالی بپیوندد و از ۴۰ توصیه این نهاد پیروی و آن را اجرایی نماید.
- ۱۱- همچنین پیشنهاد می‌گردد ایران عضویت ناظر خود در سازمان تجارت جهانی را با تطبیق قوانین و مقررات داخلی خود با مقررات این سازمان به عضویت اصلی تبدیل نماید تا مانع از پرداخت تعرفه‌های غیر ضروری چه در سطح داخلی و چه در تجارت بین‌الملل توسط بازرگانان ایرانی گردد.
- ۱۲ - پیشنهاد می‌گردد که مدیران و دولتمردان توجه ویژه‌ای به بخش دریایی بنمایند چرا که بخش دریایی با توجه به تصویب سیاست‌های توسعه دریامحور از پتانسیل بسیار بالایی برخوردار است و ورود سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در این بخش می‌تواند توسعه همه‌جانبه کشور را نهادینه نماید.
- ### فهرست منابع و مآخذ
- [۱] - صفار، محمد هاشم (۱۳۸۹)، نقش دولت در توسعه اقتصادی، هزار سوم، جلد سوم، تهران، انتشارات بارش
- [۲] - امیر احمدی، هوشنگ (۱۳۸۵)، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه، مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره‌های ۱۵۲ - ۱۵۱
- [۳] - تائب، سعید (۱۳۷۹)، جهانی شدن اقتصاد و شرکت‌های چند ملیتی، مجله سیاست خارجی، شماره ۲
- [۴] - تقوی، محمد (۱۳۸۶)، تأثیر زیر ساخت‌های سرمایه‌گذاری بر رشد اقتصادی ایران، پژوهشنامه اقتصادی، دوره سوم، شماره بیستم
- [۵] حاجی یوسفی، امیرمحمد (۱۳۸۹)، اقتصاد سیاسی بین‌الملل: ریشه‌ها و روندها، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، شماره ۱۰
- [۶] کاویانی، کوروش. و قاسمی مقدم، سعیده. (۱۳۹۴). مسئولیت شرکت مادر در برابر بدهی شرکت‌های فرعی ورشکسته، فصلنامه پژوهش‌های حقوق خصوصی، دوره چهارم، شماره سی و دوم
- [۷] میرزاخانی، رضا، (۱۳۹۴)، بررسی فقهی اوراق مرابحه مبتنی بر سهام برای تامین مالی شرکت‌های هلدینگ. گزارش مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی، سازمان بورس و اوراق بهادار
- [۸] انصاری، هانیه (۱۳۹۵)، نقش شرکت‌های فراملی در شکل‌گیری حقوق تجارت بین‌الملل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- [۹] لاجوردی، عرفان (۱۳۸۸)، نقش و جایگاه شرکت‌های فراملی در حقوق تجارت بین‌الملل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق تجارت بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی.
- [۱۰] رحمان نسب، نسیم (۱۳۹۵)، نقش شرکت‌های فراملی در تحقق حقوق اقتصادی بشر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی.
- [۱۱] مجتهدی ایرج، بهنام (۱۳۷۳)، شرکت‌های چند ملیتی در صحنه اقتصاد جهانی، مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی، دوره اول، شماره نوزدهم.
- [۱۲] گرگی، ابراهیم (۱۳۷۸)، مقایسه تأثیر سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و دولتی در رشد اقتصادی ایران، مجله حیات اقتصادی، دانشگاه تهران، شماره ۵۴
- [۱۳] رفیعی، محمدتقی (۱۳۸۸)، امنیت سرمایه‌گذاری-کلید توسعه پایدار اقتصادی ایران، نشریه مناطق ویژه اقتصادی، سال هشتم، شماره ۵۴-۵۵.
- [۱۴] ابراهیم، ع.ع (۱۳۹۹)، بررسی فرصت‌های کارآفرینی و رشد اقتصادی در صنعت دریایی ایران. دومین کنفرانس ملی صنعت، تجارت و علوم دریایی. خرمشهر، دانشگاه علوم دریایی خرمشهر.
- [۱۵] عسکری، احسان؛ سایبانی، مصباح؛ اعتماد، نادر (۱۳۹۵)، بررسی ظرفیت‌های اقتصادی دریا و سواحل کشور در راستای مدل اقتصاد مقاومتی، دومین کنفرانس جامع و بین‌المللی اقتصاد مقاومتی.
- [۱۶] پهلوان (۱۳۹۴)، وضع مالیات‌های سنگین.
- [17] Bekart, G., Harvey, C. & Lunblod (2001), "Financial Intermediation and Growth Causality and Causes", Journal of Monetary Economics, No. 46

[20] <https://donya-e-eqtesad.com>

[21] www.cba.org

[22]

[18] UNCTAD. (2023). Review of Maritime Transport. UN Trade and Development (UNCTAD). Retrieved from <https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2023>

[19] <https://joer.atu.ac.ir>

AUTHOR(S) BIOSKETCHES

Nezam Barati, A Assistant Professor of Law, Department of Law, Faculty of Maritime commissar, Imam Khomeini Maritime Science University, Mazandaran, Iran

✉ nezambarati@gmail.com

 [0000-0002-0129-6670](https://orcid.org/0000-0002-0129-6670)

Emami Nemin ,M.,Assistant Professor of Law, Allameh Mohaddes Nouri University, Mazandaran, Iran

Parsajem ,R.,Master's student of International Trade Law, Allameh Mohaddes Nouri University, Mazandaran, Iran

این قسمت توسط نشریه تکمیل می گردد:

HOW TO CITE THIS ARTICLE

- <http://doi.org/10.52547/joc.15.58.8>
- <http://joc.inio.ac.ir/article-1-1819-fa.html>
- <https://orcid.org/0000-0002-0129-6670>

COPYRIGHTS

©2021 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.